

PODSTAWY PRAWA AUTORSKIEGO

**na tle innych praw własności
intelektualnej**

Joanna Hetman-Krajewska

PODSTAWY PRAWA AUTORSKIEGO

**na tle innych praw własności
intelektualnej**

Joanna Hetman-Krajewska

Stan prawny na 10 listopada 2025 r.

Wydawczyni
Monika Pawłowska

Redaktorka prowadząca
Paulina Staniszevska-Chudzik

Opracowanie redakcyjne
Trzy kropki Joanna Maź

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Joanna Hetman-Krajewska, 2025
This edition © Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8390-764-2

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 692 477 076
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
Rozdział 1	
Prawo własności intelektualnej – zagadnienia ogólne	11
Rozdział 2	
Prawo autorskie – podstawowe zagadnienia	30
Rozdział 3	
Przedmiot prawa autorskiego	43
Rozdział 4	
Podmiot prawa autorskiego	57
Rozdział 5	
Treść prawa autorskiego	71
Rozdział 6	
Dozwolony użytek chronionych utworów	78
Rozdział 7	
Czas trwania autorskich praw majątkowych	137
Rozdział 8	
Umowy prawa autorskiego – zagadnienia ogólne	142
Rozdział 9	
Umowy prawa autorskiego – zagadnienia szczegółowe	162

Rozdział 10	
Prawa pokrewne	189
 Rozdział 11	
Zbiorowy zarząd prawami autorskimi i prawami pokrewnymi	206
 Rozdział 12	
Ochrona praw autorskich	225
 Rozdział 13	
Dobra osobiste związane z własnością intelektualną	238
 Rozdział 14	
Prawna ochrona baz danych	247
 Rozdział 15	
Prawo własności przemysłowej – podstawowe zagadnienia	258
 Rozdział 16	
Ochrona przed nieuczciwą konkurencją	283
 Bibliografia	305

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- dyrektywa DSM** – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z 17.04.2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz.Urz. UE L 130, s. 92)
- k.c.** – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.)
- k.k.** – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2025 r. poz. 383)
- Konstytucja RP** – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.** – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2025 r. poz. 277)
- k.p.a.** – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 572 ze zm.)
- k.p.c.** – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
- k.r.o.** – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
- pr. ośw.** – ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 737 ze zm.)
- p.s.w.n.** – ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.)
- p.w.p.** – ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170)
- u.i.b.** – ustawa z 30.04.2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 534)
- u.k.w.h.** – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2025 r. poz. 341)
- u.o.b.d.** – ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1769)
- u.p.a.1926** – ustawa z 29.03.1926 r. o prawie autorskim (Dz.U. z 1935 r. poz. 260)
- u.p.a.1952** – ustawa z 10.07.1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. z 1952 r. poz. 234)
- u.p.a.p.p.** – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 24 ze zm.)
- u.s.o.** – ustawa z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881 ze zm.)
- ustawa o PAN** – ustawa z 30.04.2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. z 2020 r. poz. 1796 ze zm.)
- ustawa o SBŁ** – ustawa z 21.02.2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz.U. z 2024 r. poz. 925 ze zm.)

- u.z.n.k.** – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233 ze zm.)
- u.z.z.** – ustawa z 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1665)

Inne

- EFTA** – Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (ang. European Free Trade Association)
- EOG** – Europejski Obszar Gospodarczy
- OZZ** – organizacja zbiorowego zarządzania
- SA** – sąd apelacyjny
- SN** – Sąd Najwyższy
- SO** – sąd okręgowy
- UE** – Unia Europejska
- UNESCO** – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Edukacji, Nauki i Kultury (ang. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
- UOKiK** – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

WSTĘP

Ta książka powstała z praktycznej potrzeby. Kiedy podjęłam się uczenia przedmiotu ochrona własności intelektualnej studentów niebędących adeptami prawa, zachodziłam w głowę, w jaki sposób osobom nieznającym podstaw cywilistyki przedstawić zagadnienia dotyczące skomplikowanej dziedziny, jaką jest prawo własności intelektualnej. Wychodząc z tej potrzeby, zaczęłam tworzyć materiały mające w jak najbardziej przystępny sposób przedstawić obszerne pole zagadnień dotyczących tej dziedziny prawa, a także niektóre podstawowe kwestie prawa cywilnego niezbędne do prawidłowego zrozumienia regulacji prawnych z zakresu prawa własności intelektualnej. W efekcie stworzone przeze mnie materiały przełożyły się na książkę, której pierwsze wydanie ukazało się w 2005 r. Od tamtej pory książka miała wiele dodatków i nadal pojawia się jako zalecana literatura w spisach lektur do przedmiotu ochrona własności intelektualnej. Zmiany w obszarze prawa własności intelektualnej, jakie zaszły w ciągu ostatnich kilkunastu lat, wymogły gruntowną aktualizację publikacji, która w efekcie doprowadziła do stworzenia nowej pozycji.

Istotą tej książki jest prostota, a jej celem – takie przedstawienie obszernego wszech materiału, by ułatwić jego przyswojenie. Dlatego nie ma tu zbędnych słów, w wyjaśnieniach ograniczam prawniczy, niezrozumiały dla większości odbiorców metajęzyk do minimum, zaś poszczególne zagadnienia podane są w sposób hasłowy, w tym z wykorzystaniem tabel i wykresów. Celowo pomijam również doktrynalne spory, licznie występujące w prawie własności intelektualnej – celem tej publikacji jest bowiem, jak wskazuje tytuł, omówienie zagadnień o charakterze podstawowym. Bardziej dociekliwych odbiorców odsyłam do obszernej literatury przedmiotu.

wrzesień 2025 r.

Joanna Hetman-Krajewska

Rozdział 1

PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ – ZAGADNIENIA OGÓLNE

Prawo własności intelektualnej jako dziedzina prawa

Poczynając od przełomu XVIII i XIX w., wraz z rozwojem myśli naukowej i technicznej, twórczości literackiej i artystycznej, kształtowaniem się zasad nowoczesnego obrotu handlowego, a także coraz bardziej podmiotowym postrzeganiem osoby twórcy, w prawodawstwie europejskim i północnoamerykańskim pojawia się nowa dziedzina – prawo własności intelektualnej. Od innych obszarów prawa odróżnia ją przedmiot regulacji, jakim jest własność intelektualna, obejmująca m.in. utwory i wynalazki, zaś w miarę rozwoju tej dziedziny rozciągająca się na kolejne obszary, m.in. artystyczne wykonania, znaki towarowe, bazy danych.

Własność materialna a własność intelektualna

Własność to najszerzej przez ustawodawcę określone, zbywalne i podlegające dziedziczeniu prawo podmiotowe bezwzględne (skuteczne *erga omnes*, czyli „wobec wszystkich”, co oznacza, że każdy ma obowiązek respektowania uprawnień innego podmiotu).

Stosunki własnościowe albo quasi-własnościowe (z zakresu własności intelektualnej) – relacje prawne między uprawnionym (właścicielem) a potencjalnie nieograniczoną liczbą innych podmiotów prawa, na których treść składa się z jednej strony skuteczne wobec wszystkich (*erga omnes*) uprawnienie właściciela do poszanowania jego praw własnościowych, z drugiej zaś odpowiadający temu uprawnieniu obowiązek pozostałych podmiotów do takiego zachowania (powstrzymania się przed działaniami mającymi na celu wkroczenie w monopol właściciela bez jego zgody). Relacje prawne z zakresu własności intelektualnej są zbudowane na modelu własnościowym, jednak często określa się je jako quasi-własnościowe, gdyż w przeciwieństwie do własnościowych nie mają za przedmiot rzeczy materialnych, lecz dobra niematerialne.

Stosunki zobowiązaniowe – relacje prawne pomiędzy co najmniej dwoma wskazanymi konkretnie podmiotami, z których wynikające uprawnienia jednej ze stron i odpowiadające im obowiązki drugiej strony są skuteczne jedynie między tymi stronami (*inter partes* – „między stronami”); źródłem stosunku zobowiązaniowego może być: 1) umowa (stosunki zobowiązaniowe *ex contractu*), np. umowa licencyjna o korzystanie z utworu literackiego, 2) delikt, czyli czyn niedozwolony (stosunki zobowiązaniowe *ex delicto*), np. wydrukowanie przez wydawnictwo i wprowadzenie do obrotu handlowego egzemplarzy powieści stworzonej przez amerykańskiego pisarza, bez uzyskania zgody autora, co stanowi naruszenie autorskich praw majątkowych.

Własność:

- 1) dobra materialne (synonimy: rzeczy; mienie; własność materialna),
- 2) dobra niematerialne (synonimy: własność niematerialna; własność intelektualna).

erga omnes – łac. „wobec wszystkich”
inter partes – łac. „między stronami”

Własność intelektualna oznacza prawo podmiotowe o charakterze quasi-własnościowym (bezwzględnie obowiązujące, czyli skuteczne *erga omnes*), odnoszące się do rezultatów umysłowej twórczości człowieka (dóbr intelektualnych o charakterze niematerialnym, np.: utworów literackich, artystycznych wykonan, wynalazków, znaków towarowych, wzorów użytkowych). Rezultaty te pojawiają się w różnych dziedzinach, takich jak: przemysł, kultura, sztuka, nauka. Z tego względu, przyjmując za kryterium rodzaj twórczości, możemy wyróżnić m.in. następujące rodzaje własności intelektualnej:

- 1) własność przemysłowa,
- 2) własność artystyczna,
- 3) własność naukowa,
- 4) własność literacka.

Prawo podmiotowe – wynikająca ze stosunku prawnego wiązka możliwych do realizacji uprawnień przysługująca podmiotowi prawnemu (osobie) w stosunku do danego dobra chronionego prawem oraz odpowiadająca tym uprawnieniom treść obowiązków innych osób.

Podział praw podmiotowych:

1. Ze względu na stopień ochrony danego prawa (tzn. skuteczność wobec wszystkich lub tylko względem oznaczonego podmiotu):
 - 1) **bezwzględne** (skuteczne *erga omnes*) – prawa podmiotowe skuteczne przeciwko każdej osobie; odpowiednikiem tych praw są obowiązki nieograniczonej liczby osób do biernego zachowania się, tj. do powstrzymania się od działań naruszających prawo podmiotowe; do praw bezwzględnych zalicza się: prawa osobiste, prawa rzeczowe, prawa na dobrach niematerialnych, prawo do spadku, niektóre prawa rodzinne;
 - 2) **względne** (skuteczne *inter partes*) – prawa podmiotowe skuteczne przeciwko oznaczonej osobie lub oznaczonym osobom; odpowiednikiem tych praw jest obowiązek tych osób określonego zachowania się (działania lub zaniechania); do praw względnych należą: wierzytelności (wynikające z umów lub czynów niedozwolonych, tzw. deliktów), niektóre prawa rodzinne.
2. Ze względu na to, czy są bezpośrednio uwarunkowane interesem ekonomicznym podmiotu uprawnionego, czy też nie:
 - 1) **majątkowe** – co do zasady zbywalne prawa podmiotowe o charakterze bezwzględnym albo względnym, bezpośrednio uwarunkowane interesem ekonomicznym podmiotu uprawnionego; prawa majątkowe dzieli się na:
 - a) **prawa rzeczowe** – prawa o charakterze bezwzględnym, których przedmiotem jest rzecz (prawo własności, użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe),
 - b) **wierzytelności** – prawa wierzyciela o charakterze względnym do żądania od dłużnika pewnego zachowania się, zwanego świadczeniem;
 - 2) **niemajątkowe** – niezbywalne prawa podmiotowe o charakterze bezwzględnym albo względnym, niebędące bezpośrednio uwarunkowane interesem ekonomicznym podmiotu uprawnionego; wyróżnia się:
 - a) **prawa osobiste** – prawa, które przysługują osobie fizycznej lub prawnej w celu ochrony jej dóbr osobistych, takich jak: zdrowie, wolność, cześć, nazwisko; do tej grupy zalicza się należące do praw na dobrach niematerialnych prawa chroniące tzw. dobra osobiste twórcy (np. autorskie prawa osobiste),
 - b) **prawa rodzinne** – prawa wynikające ze stosunków rodzinnych, z małżeństwa lub pokrewieństwa albo ze stosunków ukształtowanych na wzór stosunków rodzinnych, tj. opieki lub kurateli, jeżeli mają charakter niemajątkowy.

Treść prawa własności (pozytywna strona własności):

- 1) uprawnienia do korzystania z rzeczy (do posiadania, używania, pobierania pożytków i dokonywania dyspozycji faktycznych – zużycia, przetworzenia, zniszczenia),
- 2) uprawnienia do rozporządzania przedmiotem własności (wyzbycia się prawa oraz obciążenia go ograniczonymi prawami rzeczowymi).

Prawo własności intelektualnej (prawo na dobrach niematerialnych) – dział prawa cywilnego zawierający regulacje prawne dotyczące dóbr niematerialnych o charakterze intelektualnym. Poszczególne regulacje prawne dotyczą bardziej szczegółowo wyodrębnionych dóbr intelektualnych, wśród których wyodrębniamy:

- 1) **dobra niematerialne (intelektualne) będące wynikiem twórczości artystycznej, naukowej i literackiej** (utwory, przedmioty praw pokrewnych: artystyczne wykonania, fonogramy i wideogramy, nadania programów radiowych i telewizyjnych, pierwsze wydania, wydania naukowe i krytyczne, publikacje prasowe rozpowszechniane w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną),
- 2) **dobra niematerialne (intelektualne) należące do tzw. własności przemysłowej** (wynałazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, topografie układów scalonych, oznaczenia geograficzne, odmiany roślin),
- 3) **dobra niematerialne (intelektualne) związane z obrotem gospodarczym** (know-how, tajemnica przedsiębiorstwa, firma, nazwa przedsiębiorstwa, nazwy domen internetowych, renoma, prawo do klienteli),
- 4) **dobra niematerialne (intelektualne) *sui generis*** (bazy danych).

Podstawowe cechy prawa własności intelektualnej:

- 1) **przedmiot ochrony:** kryterium, dla którego dział ten został wyodrębniony, jest przedmiot ochrony, czyli dobro niematerialne o charakterze intelektualnym,
- 2) **ukształtowanie praw uprawnionych:** ukształtowanie praw uprawnionych (np. twórców, wynalazców) jako cywilnych praw podmiotowych bezwzględnych chroniących interesy majątkowe i osobiste podmiotów uprawnionych.

Podział prawa własności intelektualnej:

1. **Prawo własności literackiej, artystycznej i naukowej:**
 - a) prawo autorskie,
 - b) ochrona praw pokrewnych.
2. **Prawo własności przemysłowej:**
 - a) prawo patentowe (wynałazcze),
 - b) prawo wzorów użytkowych,
 - c) prawo wzorów przemysłowych,
 - d) prawo znaków towarowych,
 - e) prawo oznaczeń geograficznych,
 - f) prawo topografii układów scalonych,
 - g) prawna ochrona odmian roślin.

3. **Prawo własności intelektualnej związane z obrotem gospodarczym:** ochrona know-how, ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa, ochrona prawa do firmy, ochrona prawa do nazwy przedsiębiorstwa, ochrona prawa do nazwy domeny internetowej, ochrona renomy, ochrona prawa do klientów, ochrona przed czynami nieuczciwej konkurencji.
4. **Prawo własności intelektualnej *sui generis*:** prawna ochrona baz danych.

Prawo własności intelektualnej jako wyraz kompromisu

Każda gałąź prawa, a nawet każda pojedyncza norma prawna stoi na straży określonych wartości – ma zatem swoje podłoże aksjologiczne¹. Prawo własności intelektualnej chroni przede wszystkim szeroko rozumianą twórczość człowieka (np. twórczość literacką, naukową, przemysłową), sprawiając, że twórca bądź inny uprawniony podmiot nabywa monopol prawny do eksploatacji danego przedmiotu prawa własności intelektualnej (np. utworu, wynalazku, znaku towarowego, bazy danych). Skonstruowana w ten sposób ochrona prawna stymuluje rozwój wszelkiego rodzaju twórczości, co prowadzi do dalszego rozwoju cywilizacyjnego.

Z drugiej strony prawo własności intelektualnej ma za zadanie zapewnienie społeczeństwu dostępu do wytworów ludzkiej kreatywności, gdyż przedmioty, podlegające ochronie w ramach tej dziedziny prawa, mają szczególny charakter – stanowią element szeroko rozumianej kultury tworzonej przez człowieka (literatury, sztuki, nauki, wzornictwa przemysłowego, wynalazczości, zasad rzetelnego obrotu handlowego itd.). Z tego względu wytwory twórczości człowieka można traktować jako dobro o charakterze społecznym, a dostęp do nich ma za zadanie nie tylko pozytywnie wpływać na człowieka poprzez wywoływanie odczuć estetycznych czy ułatwiać człowiekowi szereg czynności dnia codziennego, ale także stymulować twórczość, rozwój nauki czy wynalazczości.

W efekcie z uwagi na to, że prawo własności intelektualnej strzeże dwóch przeciwnych wobec siebie wartości (z jednej strony chroni twórców i twórczość, z drugiej zaś ma zapewnić społeczeństwu dostęp do wytworów ludzkiej kreatywności), wiele zawartych w ramach tej dziedziny prawa uregulowań jest efektem kompromisu pomiędzy nimi. Wspomniany kompromis jest osiąganym dzięki różnym narzędziom prawnym, wśród których można wymienić następujące:

- 1) **ustawowe zdefiniowanie przedmiotów chronionych** przez prawo własności intelektualnej (np. ustawowa definicja utworu w art. 1 u.p.a.p.p.);
- 2) **konieczność spełnienia określonych formalności dla uaktywnienia ochrony prawnej niektórych przedmiotów praw własności intelektualnej** (np. konieczność dokonania rejestracji wzoru przemysłowego);

¹ Aksjologia (gr. *aksios* – cenny, godny; *logos* – nauka) – dział filozofii zajmujący się rozważaniami na temat wartości, np. wartości moralnych, estetycznych, poznawczych, ekonomicznych.

- 3) **ustawowe wyłączenie niektórych kategorii wytworów ludzkiej twórczości spod ochrony prawnej** (np. wyłączenie spod ochrony prawa autorskiego aktów normatywnych i ich urzędowych projektów, a także urzędowych dokumentów i materiałów);
- 4) **czasowe ograniczenie trwania majątkowych praw własności intelektualnej** (np. okres 70 lat ochrony autorskich praw majątkowych);
- 5) **regulacja tzw. dozwolonego użytku** (czyli możliwości korzystania z przedmiotów chronionych prawami własności intelektualnej bez zgody podmiotu uprawnionego, o ile wystąpią określone okoliczności, np. możliwość zacytowania w artykule naukowym wypowiedzi innego naukowca).

Źródła prawa (*fontes iuris*) – sposoby ustalania reguł zachowania, którym państwo nadaje moc prawa, oraz formy, które przybierają akty tworzenia norm prawnych (np. ustawa, rozporządzenie, precedens).

Źródła prawa dzielone są według różnych kryteriów. Według kryterium zakresu ich obowiązywania w przestrzeni dzielimy je na:

- 1) krajowe,
- 2) międzynarodowe,
- 3) unijne (prawo Unii Europejskiej).

Źródła prawa własności intelektualnej

Normy prawne z zakresu prawa własności intelektualnej możemy znaleźć zarówno w aktach prawa krajowego (ustawy, rozporządzenia), prawa międzynarodowego (umowy międzynarodowe multilateralne, umowy międzynarodowe bilateralne), jak i prawa Unii Europejskiej (dyrektywy, rozporządzenia). W obszarze prawa krajowego podstawowymi źródłami prawa są:

- 1) **w zakresie prawa własności literackiej, artystycznej i naukowej:** ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych,
- 2) **w zakresie prawa własności przemysłowej:** ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej,
- 3) **w zakresie prawa własności intelektualnej *sui generis*:** ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych,
- 4) **w zakresie prawa własności intelektualnej związanego z obrotem gospodarczym:** ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Ponadto w zakresie krajowego prawa własności literackiej, artystycznej i naukowej oraz prawa własności przemysłowej znajdziemy wiele innych aktów prawnych, z których niektóre są bezpośrednio związane z tymi dziedzinami (np. ustawa z 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi), inne zaś mają charakter jedynie pomocniczy (np. ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe).

Bardziej szczegółowy spis, choć niewyczerpujący całkowicie wszystkich aktów prawnych w zakresie prawa własności intelektualnej, zamieszczono poniżej.

Rozporządzenie

Rozporządzenie jako źródło prawa występuje zarówno w prawie polskim, jak i prawie europejskim. Jednak w obydwu tych porządkach prawnych rozporządzenie ma odmienny charakter i rangę. W prawie polskim jest to akt prawny rangi podstawowej, mający charakter wykonawczy – stanowi realizację upoważnienia ustawowego zawartego w akcie prawnym rangi ustawowej, czyli w ustawie. Jest wydawany przez wskazany w tzw. delegacji ustawowej organ, np. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W prawie europejskim rozporządzenie jest aktem prawnym o zasięgu ogólnym, wiążącym w całości i mającym bezpośrednie zastosowanie w państwach członkowskich UE. Inaczej jest w przypadku dyrektywy, która wymaga implementacji (wdrożenia) do prawa krajowego poszczególnych państw członkowskich.

Prawo własności literackiej, artystycznej i naukowej**Prawo krajowe****Akty prawne rangi ustawowej (ustawy):**

- 1) ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 24),
- 2) ustawa z 15.06.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1665),
- 3) ustawa z 14.07.1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r. poz. 164),
- 4) ustawa z 26.01.1984 r. – Prawo prasowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 1914),
- 5) ustawa z 9.11.2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 198),
- 6) ustawa z 21.11.1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022 r. poz. 385),
- 7) ustawa z 27.06.1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2022 r. poz. 2393),
- 8) ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170),
- 9) ustawa z 3.02.2001 r. o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina (Dz.U. z 2021 r. poz. 1578),
- 10) ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1769),
- 11) ustawa z 30.06.2005 r. o kinematografii (Dz.U. z 2023 r. poz. 130),
- 12) ustawa z 30.04.2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 534),
- 13) ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503),

- 14) ustawa z 16.12.2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 125),
- 15) ustawa z 11.08.2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1524),
- 16) ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.),
- 17) ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.),
- 18) ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.).

Akty prawne rangi podstawowej (rozporządzenia):

- 1) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16.10.2002 r. w sprawie wyznaczenia sądów rejonowych rozpoznających sprawy o przestępstwa wynikające z prawa autorskiego i praw pokrewnych (Dz.U. Nr 180, poz. 1510 ze zm.),
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury z 2.06.2003 r. w sprawie określenia kategorii urzędzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urzędzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz.U. Nr 105, poz. 991 ze zm.),
- 3) rozporządzenie Ministra Kultury z 27.06.2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urzędzeń reprograficznych (Dz.U. Nr 132, poz. 1232),
- 4) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 11.09.2015 r. w sprawie pobierania i wypłaty dodatkowego wynagrodzenia należnego artystom wykonawcom od producenta fonogramu oraz wyznaczenia w drodze konkursu organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionej do pobierania i wypłaty tego wynagrodzenia (Dz.U. poz. 1572),
- 5) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 23.10.2015 r. w sprawie wykazu źródeł, których sprawdzenie jest wymagane w ramach starannych poszukiwań uprawnionych do utworów i przedmiotów praw pokrewnych, które mogą być uznane za osierocone, oraz sposobu dokumentowania informacji o wynikach starannych poszukiwań (Dz.U. poz. 1823),
- 6) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2.11.2015 r. w sprawie procedury podziału i wypłaty wynagrodzenia za użyczenie oraz wyznaczenia w drodze konkursu organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionej do podziału i wypłaty tego wynagrodzenia (Dz.U. poz. 1924 ze zm.),
- 7) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26.07.2018 r. w sprawie sprawozdania podstawowego organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz sprawozdania z wykorzystania potrąceń na prowadzoną przez te organizacje działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym (Dz.U. poz. 1451),
- 8) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.06.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom okręgowym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości innych sądów okręgowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1398),

- 9) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.06.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom apelacyjnym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości lub części obszarów właściwości innych sądów apelacyjnych (Dz.U. poz. 1151).

Prawo międzynarodowe (przykłady):

- 1) Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 9.09.1886 r. (obecnie obowiązujący tekst: Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych sporządzony w Paryżu dnia 24.07.1971 r.) (Dz.U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474),
- 2) Powszechna konwencja o prawie autorskim podpisana w Genewie dnia 6.09.1952 r. (obecny tekst: zrewidowany w Paryżu dnia 24.07.1971 r.) (Dz.U. z 1978 r. Nr 8, poz. 28),
- 3) Konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych z 26.10.1961 r. (Konwencja rzymska) (Dz.U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800),
- 4) Konwencja o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej, sporządzona w Sztokholmie dnia 14.07.1967 r. (Dz.U. z 1975 r. Nr 9, poz. 49),
- 5) Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o artystycznych wykonaniach i fonogramach (Traktat WIPO o prawie autorskim) sporządzony w Genewie 20.12.1996 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375; Dz.Urz. UE L 89, z 2000 r., s. 15),
- 6) Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim (Traktat WIPO o prawie autorskim) sporządzony w Genewie dnia 20.12.1996 r. (Dz.U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12; Dz.Urz.UE L 89, z 2000 r., s. 8),
- 7) Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Porozumienie TRIPS) (Dz.U. z 1996 r. poz. 143) (Załącznik Nr 1 do Porozumienia Ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) sporządzonego w Marakeszu dnia 15.04.1994 r.) (Dz.U. z 1995 r. Nr 98, poz. 483),
- 8) Konwencja Rady Europy o cyberprzestępczości, sporządzona w Budapeszcie dnia 23.11.2001 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 728),
- 9) Europejska Konwencja sporządzona w Strasburgu dnia 2.10.1992 r. o koprodukcji filmowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 196, poz. 1912),
- 10) Konwencja Rady Europy o koprodukcji filmowej (poprawiona), sporządzona w Rotterdamie dnia 30.01.2017 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1913),
- 11) Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13.12.2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169 ze sprost.),
- 12) Europejska Konwencja o Telewizji sporządzona w Strasburgu dnia 5.05.1989 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 32, poz. 160),
- 13) Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20.10.2005 r. (Dz.Urz. UE L 201, z 2006 r., s. 17).

Zasada subsydiarności

Jednym z filarów funkcjonowania Unii Europejskiej jest zasada subsydiarności (pomocniczości). Polega ona na tym, że ustawodawca unijny ingeruje w prawodawstwo państw członkowskich jedynie w tych obszarach, w których ujednolicenie regulacji prawnych jest niezbędne, by zapewnić niezakłócone funkcjonowanie rynku wewnętrznego. W dziedzinie prawa własności intelektualnej wiele kwestii wymagających ujednolicenia zostało uregulowanych na poziomie prawa unijnego (np. ujednolicono czas trwania autorskich praw majątkowych, wynoszący obecnie w całej UE 70 lat liczonych co do zasady od śmierci twórcy). Wciąż pozostało jednak wiele zagadnień nieobjętych interwencją ustawodawcy unijnego, czyli takich, w których pozostawiono swobodę ustawodawcom krajowym, np. regulacje dotyczące umów prawa autorskiego jedynie w minimalnym zakresie zostały ujednolicone w prawie unijnym.

Prawo Unii Europejskiej**Dyrektywy:**

- 1) dyrektywa Rady 91/250/WE z 14.05.1991 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.Urz. UE L 122, s. 42) (zastąpiona przez dyrektywę z pkt 2),
- 2) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z 23.04.2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (wersja skodyfikowana) (Dz.Urz. UE L 111, s. 16),
- 3) dyrektywa Rady 92/100/EEG z 19.11.1992 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 346, s. 61) (zastąpiona przez dyrektywę z pkt 4),
- 4) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/115/WE z 12.12.2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. UE L 376, s. 28),
- 5) dyrektywa Rady nr 93/83/WE z 27.09.1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz.Urz. UE L 248, s. 15),
- 6) dyrektywa Rady 93/98/WE z 29.10.1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. UE L 290, s. 9) (zastąpiona przez dyrektywę z pkt 7),
- 7) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/116/WE z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. UE L 372, s. 12),

- 8) dyrektywa 96/9/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.03.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.Urz. UE L 77, s. 20),
- 9) dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22.05.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. UE L 167, s. 10),
- 10) dyrektywa 2001/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.09.2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki (Dz.Urz. UE L 272, s. 32),
- 11) dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29.04.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 157, s. 45),
- 12) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z 10.03.2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. UE L 95, s. 1),
- 13) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z 25.10.2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych (Dz.Urz. UE L 299, s. 5),
- 14) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z 26.02.2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym (Dz.Urz. UE L 84, s. 72),
- 15) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1564 z 13.09.2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem oraz w sprawie zmiany dyrektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. UE L 242, s. 6),
- 16) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/789 z 17.04.2019 r. ustanawiająca przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/83/EWG (Dz.Urz. UE L 130, s. 82), tzw. dyrektywa satelitarno-kablowa II,
- 17) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z 17.09.2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz.Urz. UE L 130, s. 92), tzw. dyrektywa Digital Single Market,
- 18) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z 20.06.2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 172, s. 56).

Rozporządzenia:

- 1) rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.Urz. UE L 199, s. 40),
- 2) rozporządzenie (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”) (Dz.Urz. UE L 177, s. 6).

Prawo własności przemysłowej**Prawo krajowe****Akty prawne rangi ustawowej (ustawy):**

- 1) ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170),
- 2) ustawa z 14.03.2003 r. o dokonywaniu europejskich zgłoszeń patentowych oraz skutkach patentu europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r. poz. 2),
- 3) ustawa z 26.06.2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz.U. z 2021 r. poz. 213),
- 4) ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233 ze zm.),
- 5) ustawa z 30.04.2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 534),
- 6) ustawa z 30.04.2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (Dz.U. z 2024 r. poz. 1170),
- 7) ustawa z 30.04.2010 r. o Narodowym Centrum Nauki (Dz.U. z 2023 r. poz. 153 ze zm.),
- 8) ustawa z 30.04.2010 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz.U. z 2020 r. poz. 1796 ze zm.),
- 9) ustawa z 25.11.2010 r. o Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 2109),
- 10) ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503),
- 11) ustawa z 9.11.2012 r. o nasiennictwie (Dz.U. z 2021 r. poz. 129),
- 12) ustawa z 21.02.2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz.U. z 2024 r. poz. 925 ze zm.),
- 13) ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.),
- 14) ustawa z 11.08.2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1524),
- 15) ustawa z 9.03.2023 r. o rejestracji i ochronie nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych i środków spożywczych, win lub napojów spirytusowych oraz o produktach tradycyjnych (Dz.U. poz. 588),
- 16) ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.),
- 17) ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.).

Akty prawne rangi podstawowej (rozporządzenia):

- 1) rozporządzenie Rady Ministrów z 29.08.2001 r. w sprawie opłat związanych z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych (Dz.U. Nr 90, poz. 1000),
- 2) rozporządzenie Rady Ministrów z 8.01.2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 8, poz. 59),
- 3) rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 25.04.2002 r. w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń oznaczeń geograficznych (Dz.U. Nr 63, poz. 570),
- 4) rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 12.01.2017 r. w sprawie rejestrów prowadzonych przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 115),
- 5) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.06.2020 r. w sprawie wyznaczenia sądów okręgowych właściwych do rozpoznawania spraw z zakresu ochrony unijnych znaków towarowych i wzorów wspólnotowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1395),
- 6) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.06.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom okręgowym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości innych sądów okręgowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1398),
- 7) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.06.2020 r. w sprawie przekazania niektórym sądom apelacyjnym rozpoznawania spraw własności intelektualnej z właściwości lub części obszarów właściwości innych sądów apelacyjnych (Dz.U. poz. 1151).

Prawo międzynarodowe (przykłady):

- 1) Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej sporządzona w Paryżu w 1883 r. (obecnie obowiązujący tekst – tekst sztokholmski, ustalony w Sztokholmie w 1967 r.),
- 2) Porozumienie madryckie z 14.04.1891 r. dotyczące zwalczania fałszywych oznaczeń pochodzenia towarów, przejrzone w Waszyngtonie dnia 2.06.1911 r. i w Hadze dnia 6.11.1925 r. (Dz.U. z 1932 r. Nr 47, poz. 446),
- 3) Porozumienie madryckie o międzynarodowej rejestracji znaków z 14.04.1891 r. zrewidowane w Brukseli dnia 14.12.1900 r., w Waszyngtonie dnia 2.06.1911 r., w Hadze dnia 6.11.1925 r., w Londynie dnia 2.06.1934 r., w Nicei dnia 15.06.1957 r. i w Sztokholmie dnia 14.07.1967 r. oraz zmienione dnia 2.10.1979 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 116, poz. 514),
- 4) Porozumienie nicejskie dotyczące międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków, podpisane w Nicei dnia 15.06.1957 r., zrewidowane w Sztokholmie dnia 14.07.1967 r. i w Genewie dnia 13.05.1977 r. oraz zmienione dnia 28.09.1979 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 63, poz. 583),
- 5) Konwencja o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej, sporządzona w Sztokholmie dnia 14.07.1967 r. (Dz.U. z 1975 r. Nr 9, poz. 49),
- 6) Porozumienie strasburskie dotyczące międzynarodowej klasyfikacji patentowej, sporządzone w Strasburgu dnia 24.03.1971 r. i zmienione następnie dnia 28.09.1979 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 63, poz. 579),

- 7) Porozumienie wiedeńskie sporządzone w Wiedniu dnia 12.06.1973 r. i zmienione dnia 1.10.1985 r. ustanawiające międzynarodową klasyfikację elementów graficznych znaków (Dz.U. z 2003 r. Nr 172, poz. 1669),
- 8) Konwencja o udzielaniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim), sporządzona w Monachium dnia 5.10.1973 r., zmieniona aktem zmieniającym artykuł 63 Konwencji z dnia 17.12.1991 r. oraz decyzjami Rady Administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej z dnia 21.12.1978 r., 13.12.1994 r., 20.10.1995 r., 5.12.1996 r. oraz 10.12.1998 r., wraz z Protokołami stanowiącymi jej integralną część (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737 ze zm.),
- 9) Traktat o własności intelektualnej w odniesieniu do układów scalonych przyjęty w Waszyngtonie w dniu 26.05.1989 r. (Traktat IPIC),
- 10) Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (Porozumienie TRIPS) (Dz.U. z 1996 r. poz. 143) (Załącznik Nr 1 do Porozumienia Ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO) sporządzonego w Marakeszu dnia 15.04.1994 r.) (Dz.U. z 1995 r. Nr 98, poz. 483),
- 11) Akt genewski Porozumienia haskiego w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych przyjęty w Genewie dnia 2.07.1999 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 198, poz. 1522),
- 12) Porozumienie z Locarno ustanawiające międzynarodową klasyfikację wzorów przemysłowych, podpisane w Locarno dnia 8.10.1968 r., zmienione dnia 28.09.1979 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 461),
- 13) Układ o współpracy patentowej (układ PCT) sporządzony w Waszyngtonie dnia 19.06.1970 r., poprawiony dnia 2.10.1979 r. i zmieniony dnia 3.02.1984 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 70, poz. 303).

Prawo Unii Europejskiej

Dyrektywy:

- 1) dyrektywa Rady 87/54/EWG z 16.12.1986 r. w sprawie ochrony prawnej topografii produktów półprzewodnikowych (Dz.Urz. UE L 24, s. 36, ze zm.),
- 2) Pierwsza dyrektywa Rady 89/104/EWG z 21.12.1988 r. o harmonizacji przepisów państw członkowskich o znakach towarowych (Dz.Urz. UE L 40, s. 1, ze zm.),
- 3) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 98/44/WE z 6.07.1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych (Dz.Urz. UE L 213, s. 13),
- 4) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 98/71/WE z 13.10.1998 r. w sprawie ochrony prawnej wzorów (Dz.Urz. UE L 289, s. 28) (uchylona z dniem 9.12.2027 r. i zastąpiona przez dyrektywę z pkt 5),
- 5) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2823 z 23.10.2024 r. w sprawie prawnej ochrony wzorów przemysłowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 2024/2823),
- 6) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/48/WE z 29.04.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 157, s. 45),

- 7) dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.05.2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym („dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz.Urz. UE L 149, s. 22, ze zm.),
- 8) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/95/WE z 22.10.2008 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (wersja skodyfikowana) (Dz.Urz. UE L 299, s. 25) (dyrektywa uchylona i zastąpiona przez dyrektywę z pkt 9),
- 9) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2436 z 16.12.2015 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (wersja przekształcona) (Dz.Urz. UE L 336, s. 1),
- 10) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z 8.06.2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem (Dz.Urz. UE L 157, s. 1).

Rozporządzenia:

- 1) rozporządzenie Rady nr 2081/92/EWG z 14.07.1992 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i oznaczeń pochodzenia produktów rolnych i artykułów żywnościowych (Dz.Urz. UE L 208, s. 1, ze zm.),
- 2) rozporządzenie Rady nr 40/94/WE z 20.12.1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.Urz. UE L 11, s. 1, ze zm.),
- 3) rozporządzenie Rady nr 2100/94/WE z 27.07.1994 r. w sprawie wspólnotowego prawa do ochrony odmian roślin (Dz.Urz. UE L 227, s. 1, ze zm.),
- 4) rozporządzenie Rady nr 6/2002/WE z 12.12.2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz.Urz. UE L 3, s. 1, ze zm.),
- 5) rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.Urz. UE L 199, s. 40),
- 6) rozporządzenie (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”) (Dz.Urz. UE L 177, s. 6),
- 7) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 386/2012 z 19.04.2012 r. w sprawie powierzenia Urzędowi Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) zadań związanych z egzekwowaniem praw własności intelektualnej, w tym zwoływania posiedzeń przedstawicieli sektora publicznego i prywatnego w charakterze europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 129, s. 1),
- 8) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 608/2013 z 12.06.2013 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej przez organy celne oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1383/2003 (Dz.Urz. UE L 181, s. 15),
- 9) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2019/1753 z 23.10.2019 r. w sprawie działań Unii po jej przystąpieniu do Aktu genewskiego

Porozumienia lizbońskiego w sprawie nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych (Dz.Urz. UE L 271, s. 1, ze zm.).

Prawo własności intelektualnej *sui generis*

Prawo krajowe

ustawa z 27.07.2001 r. o ochronie baz danych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1769)

Prawo Unii Europejskiej

Dyrektywy:

dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 96/9/WE z 11.03.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.Urz. UE L 77, s. 20)

Rozporządzenia:

- 1) rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.Urz. UE L 199, s. 40),
- 2) rozporządzenie (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”) (Dz.Urz. UE L 177, s. 6).

Prawo własności intelektualnej związane z obrotem gospodarczym

Prawo krajowe

- 1) ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233 ze zm.),
- 2) ustawa z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2024 r. poz. 1616 ze zm.),
- 3) ustawa z 21.04.2017 r. o roszczeniach o naprawienie szkody wyrządzonej przez naruszenie prawa konkurencji (Dz.U. poz. 1132),
- 4) ustawa z 29.12.1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1722 ze zm.),
- 5) ustawa z 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 r. poz. 2151 ze zm.),
- 6) ustawa z 9.11.1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1162 ze zm.).

Prawo Unii Europejskiej

Dyrektywy:

- 1) dyrektywa Rady z 10.09.1984 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (84/450/EWG) (Dz.Urz. UE L 250, s. 17, ze zm.) (uchyłona, zastąpiona przez dyrektywę z pkt 2),

- 2) dyrektywa 2006/114/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. dotycząca reklamy wprowadzającej w błąd i reklamy porównawczej (wersja ujednolicona) (Dz.Urz. UE L 376, s. 21),
- 3) dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.05.2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym („dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych”) (Dz.Urz. UE L 149, s. 22, ze zm.),
- 4) dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z 8.06.2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskiwaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem (Dz.Urz. UE L 157, s. 1).

Rozporządzenia:

- 1) rozporządzenie (WE) nr 864/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych („Rzym II”) (Dz.Urz. UE L 199, s. 40),
- 2) rozporządzenie (WE) nr 593/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych („Rzym I”) (Dz.Urz. UE L 177, s. 6).

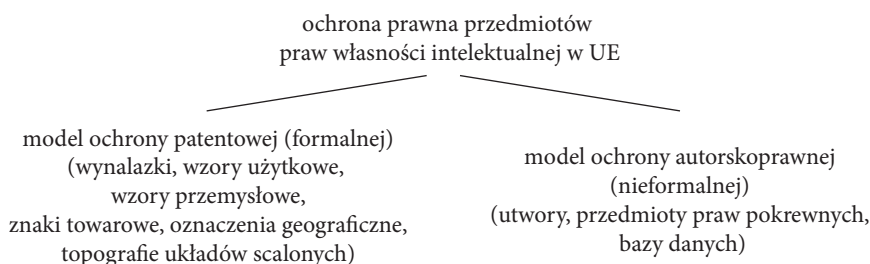
Modele ochrony w prawie własności intelektualnej

W prawie własności intelektualnej wyróżniamy dwa modele ochrony praw podmiotowych. Są to:

1. **Model ochrony patentowej (ochrony formalnej)** – model ten ma charakter sformalizowany; powstanie ochrony praw własności intelektualnej następuje po spełnieniu określonych warunków formalnych i ma podstawę w decyzji właściwego organu państwowego (w Polsce jest to Urząd Patentowy RP), w wyniku której przedmiot ochrony (np. wynalazek, wzór przemysłowy, znak towarowy) zostaje objęty ochroną (w Polsce w zależności od przedmiotu ochrony udziela się patentu, praw ochronnych lub praw z rejestracji), w tym wpisany do odpowiedniego rejestru (np. rejestru wzorów użytkowych, rejestru wzorów przemysłowych, rejestru znaków towarowych, rejestru oznaczeń geograficznych). Istotą tego modelu jest konieczność wystąpienia elementu woliwnego po stronie podmiotu potencjalnie uprawnionego – musi on spełnić określone warunki formalne, w tym podjąć określone działania, by ochrona prawna została aktywowana. Oznacza to, że w tym przypadku ochrona nie powstaje automatycznie tak jak w modelu ochrony autorskoprawnej. W tym modelu zakres ochrony jest znacznie ograniczony, obejmuje z reguły terytorium jednego państwa – tego, w którym zostaje dokonana rejestracja. Ewentualne rozszerzenie ochrony wymaga dodatkowych zgłoszeń w urzędach patentowych krajów, w których uprawniony chce taką ochronę uzyskać. Model ochrony patentowej ma zastosowanie do takich przedmiotów własności intelektualnej, jak: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, oznaczenia geograficzne, topografie układów scalonych.

2. **Model ochrony autorskoprawnej (ochrony nieformalnej)** – model ten ma charakter odformalizowany; ochrona prawna powstaje samoczynnie wskutek i z chwilą stworzenia utworu (ustalenia go w jakiegokolwiek postaci); dla powstania ochrony prawnej nie trzeba dokonywać jakichkolwiek formalności, w tym rejestracji. Dzięki porozumieniom międzynarodowym ochrona prawna obejmuje niemal wszystkie kraje. Model ochrony autorskoprawnej ma zastosowanie do takich przedmiotów własności intelektualnej, jak: utwory, przedmioty praw pokrewnych, bazy danych.

Schemat 1

Źródło: opracowanie własne

Domena publiczna

Z punktu widzenia prawa własności intelektualnej pojęcie „domena publiczna” oznacza zbiór różnego typu wytworów myśli ludzkiej, które z różnych względów pozostają poza ochroną prawną. Do domeny publicznej należą m.in.: przedmioty praw własności intelektualnej, których czas ochrony prawnej upłynął (np. utwory twórcy, od którego śmierci minęło 70 lat), wytwory intelektu człowieka wyłączone spod ochrony praw własności intelektualnej (np. akty normatywne, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole).

Opowieści z wokandy

Mapa nieba

Andrzej M. był autorem książki „Mały kalendarz astronomiczny” wydanej w 1960 r. nakładem wydawnictwa Wiedza Powszechna. W książce znalazła się mapa nieba również jego autorstwa. Centrala Wytwórczo-Usługowa „L.” sp. z o.o. w siedzibą w Warszawie, producent zabawek, wykorzystwała fragment tej mapy, reprodukując ją na opakowaniu zabawki „Rakieta odrzutowa”. Andrzej M. wystąpił do Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy z powództwem o zasądzenie kwoty 6 tys. zł tytułem wydania uzyskanych korzyści. Sąd oparł swoje ustalenia faktyczne na opinii biegłego doc. Macieja B., który uznał, że dzieło powoda nie zawiera „twórczych cech charakterystycznych, które przejawiają się w autorskich opracowaniach w związku z odkryciami astrono-

micznymi, będącymi nowymi dziełami twórczymi”. Zdaniem biegłego mapa przygotowana przez powoda jest „dość wierną kopią” innej mapy nieba. Sąd, dzieląc opinię biegłego, uznał, że mapa opracowana przez Andrzeja M. nie stanowi oryginalnego dzieła twórczego w rozumieniu art. 1 u.p.a.1952, a tym samym powodowi nie przysługują roszczenia przewidziane w tej ustawie. Andrzej M. zaskarżył powyższy wyrok, wnosząc rewizję do Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy nie pozostawił suchej nitki na wyroku Sądu Wojewódzkiego. Ocenę zastosowaną przez ten sąd uznano za niewystarczającą. Zarzucono, że Sąd Wojewódzki nie wziął pod uwagę, iż „o powstaniu prawa autorskiego nie decyduje wartość opracowanego dzieła oraz że nawet niewielkie opracowania, byleby cechował je element twórczości autora, mogą stanowić przedmiot ochrony autorskiej w rozumieniu art. 1 prawa autorskiego”. Dalej czytamy w uzasadnieniu: „nietrafna jest myśl Sądu Wojewódzkiego, że nie mogą uzasadniać takiej kwalifikacji zupełnie drugorzędne, czysto techniczne zmiany powszechnie będącego w użyciu opracowania. Granica między tymi dwoma wariantami jest wprawdzie trudna do ustalenia, ale możliwa. Rozgraniczenie zależy od tego, czy innowacja wprowadzona przez osobę, która powołuje się na przysługujące jej prawo autorskie, ma jakieś, choćby nawet niewielkie znaczenie artystyczne, naukowe lub użytkowe (np. czy mapa w wykonaniu powoda stała się w jakimś znaczeniu przydatna dla pewnych celów np. dlatego, że lepiej popularyzowała układ nieba), czy też polega na nie mających żadnego znaczenia zmianach”. Uznając powyższe zagadnienie za istotne dla dalszego orzecznictwa, acz niełatwe do rozstrzygnięcia, Sąd Najwyższy w wytycznych stwierdził, że wymaga ono opinii odpowiedniego zakładu, np. wydziału, instytutu uniwersyteckiego bądź katedry. Z tych względów Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Wojewódzkiego i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Wyrok SN z 5.03.1971 r., I CR 593/70, OSNC 1971/12, poz. 212.

Prawo, twórcy i twórczość – anegdoty i opowieści

Pozwy i Kaczka Dziwaczka

Niewiele osób wie, że Jan Brzechwa (właśc. Jan Lesman, 1898–1966), autor znanych utworów dla dzieci, był świetnym adwokatem, specjalistą od prawa autorskiego. Tuż przed wybuchem II wojny światowej napisał komentarz do ówczesnie obowiązującej, uchwalonej w 1926 r. ustawy o prawie autorskim. Publikacja ta, przewidziana do wydania na 1939 r., nigdy się jednak nie ukazała z uwagi na wybuch II wojny światowej. W latach 1924–1939 Brzechwa był radcą prawnym ZAiKS-u. Po wojnie pracował jako radca prawny w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Jego stryjecznym bratem był poeta Bolesław Leśmian (*nota bene* również prawnik – notariusz w Hrubieszowie, potem w Zamościu), który w 1916 r. wymyślił 18-letniemu wówczas kuzynowi pseudonim artystyczny: brzechwa to opierzona część strzały. Zapewne chodziło tu o celność sformułowań i obserwacji młodego poety, który zadebiutował zaledwie rok wcześniej. Choć przez wiele lat działał jako adwokat i radca prawny, Brzechwa mówił o sobie „prawnik z wykształcenia, choć nie zawsze z zamiłowania”. Doceniał jednak rolę prawa autorskiego w życiu twórców: „My, autorzy, nawet nie zdajemy sobie sprawy, ile zawdzięczamy nam, prawnikom” – stwierdził kiedyś.

Rozdział 2

PRAWO AUTORSKIE – PODSTAWOWE ZAGADNIENIA

Definicja prawa autorskiego

Pojęcie „prawo autorskie” ma dwa znaczenia. W pierwszym znaczeniu (znaczeniu przedmiotowym) prawo autorskie oznacza zespół norm wyodrębniony ze względu na szczególny przedmiot regulacji. Natomiast w drugim znaczeniu (znaczeniu podmiotowym) termin ten oznacza prawo podmiotowe przysługujące podmiotowi prawa autorskiego w odniesieniu do przedmiotu chronionego przez tę dziedzinę prawa.

Prawo autorskie w znaczeniu przedmiotowym

Prawo autorskie rozumiane w znaczeniu przedmiotowym oznacza zespół przepisów regulujących stosunki prawne związane z powstaniem, korzystaniem i ochroną: a) utworów, b) przedmiotów praw pokrewnych, c) niektórych dóbr osobistych.

Prawo autorskie w znaczeniu podmiotowym

Prawo autorskie w znaczeniu podmiotowym oznacza podmiotowe prawa o charakterze bezwzględnym, które chronią majątkowe i osobiste interesy uprawnionych do utworów.

Miejsce prawa autorskiego w systemie prawnym

Prawo autorskie jako zespół norm należy – obok prawa własności przemysłowej – do prawa własności intelektualnej (prawa na dobrach niematerialnych). Jest to kompleksowy dział prawa – należące do tej dziedziny przepisy pochodzą z różnych jego gałęzi: prawa cywilnego, prawa karnego, prawa administracyjnego, choć dominuje regulacja prawa cywilnego. Normy prawa autorskiego można również dzielić na sferę prawa publicznego (*ius publicum*) oraz sferę prawa prywatnego (*ius privatum*). Do prawa publicznego należą normy z zakresu: prawa administracyjnego, karnego, finansowego. Pozostałe normy należą do prawa prywatnego, przede wszystkim zaś prawa cywilnego.

Źródła prawa autorskiego

W obrębie prawa autorskiego możemy wskazać na źródła krajowego prawa autorskiego, źródła międzynarodowego prawa autorskiego oraz źródła prawa autorskiego Unii Europejskiej. Szczegółowy wykaz źródeł prawa autorskiego zamieszczono w rozdziale 1.

Regulacja prawa autorskiego w Polsce w ujęciu historycznym

Polska ma długą tradycję legislacyjną w zakresie prawa autorskiego. W pierwszym okresie po odzyskaniu niepodległości na terenach Polski obowiązywały jeszcze ustawodawstwa byłych państw zaborczych (ustawa rosyjska z 1911 r., ustawa austriacka z 1895 r. oraz ustawa niemiecka z 1901 r., znowelizowana w 1911 r.). Pierwsza polska ustawa o prawie autorskim została uchwalona 29.03.1926 r. Po wojnie na skutek zmian ustrojowych (zmiana ustroju na komunistyczny) prawo autorskie zostało uregulowane ustawą z 10.07.1952 r. Natomiast po kolejnej przemianie systemu społeczno-gospodarczego, następującej po 1989 r., w wyniku negocjacji akcesyjnych Polski z Unią Europejską konieczne stało się wprowadzenie całkowicie nowej regulacji w obszarze prawa autorskiego – w efekcie uchwalona została ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, która obowiązuje do dnia dzisiejszego, choć od momentu jej uchwalenia była już wielokrotnie nowelizowana.

Polskie ustawy prawnoautorskie:

- 1) ustawa z 29.03.1926 r. o prawie autorskim,
- 2) ustawa z 10.07.1952 r. o prawie autorskim,
- 3) ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (obowiązuje od 24.05.1994 r.).

Podstawowe źródło prawa autorskiego

Podstawowym źródłem polskiego prawa autorskiego jest ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Ustawa została uchwalona 4.02.1994 r., zaś weszła w życie z dniem 24.05.1994 r. Od tamtej pory była wielokrotnie nowelizowana w wyniku m.in.:

- 1) konieczności implementacji regulacji wspólnotowych (UE),
- 2) orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego,
- 3) problemów wynikających z praktyki.

Elementy prawa autorskiego

W prawie autorskim rozumianym jako prawo podmiotowe możemy wyodrębnić następujące cztery elementy: 1) przedmiot prawa autorskiego, 2) podmiot prawa autor-